

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 870

van **JOS D'HAESE**

datum: 15 juni 2023

ZUHAL DEMIR

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

PFAS-vervuiling - Bodem- en gezondheidsonderzoeken

In Vlaanderen zijn er naast Zwijndrecht meerdere hotspots met PFAS-vervuiling te vinden. Op tientallen locaties werden al no-regretmaatregelen toegepast na verontrustende metingen in de bodem. Ook in water en biota vinden we in heel Vlaanderen waarden terug die ver boven de maximaal toegelaten normen liggen. De PFAS-vervuiling is wijdverspreid.

In antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 702 van 4 mei 2023 naar PFAS-verontreiniging in woonwijken en landbouwgebied (deelvraag 2), vermeldde minister Demir 114 dossiers waar een waarde werd gemeten boven de 3 µg PFAS per kg droge stof.

1. Graag het aantal dossiers waar een beschrijvend bodemonderzoek (BBO) werd opgestart. Graag per locatie ook het resultaat/de stand van zaken van het beschrijvend bodemonderzoek.
2. Graag het aantal dossiers waar een bodemsaneringsproject (BSP) werd opgestart. Graag per locatie ook het resultaat/de stand van zaken van het bodemsaneringsproject.
3. Graag het aantal dossiers waar ten gevolge van de vervuiling een gezondheidsonderzoek werd opgestart voor de omwonenden.
4. Graag het aantal dossiers waar ten gevolge van de vervuiling effectief bloed werd gemeten bij omwonenden. Graag per locatie het aantal personen waar een meting werd gedaan en het minimale, mediane, gemiddelde en maximale resultaat.

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Hilde Crevits (806), Zuhal Demir (870)

**Vlaams
Parlement**

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 870 van 15 juni 2023

van **JOS D'HAESE**

1. De basis voor onderstaand antwoord is de lijst dossiers vermeld in het antwoord op deelvraag 2 van schriftelijke vraag 702. Er werd nagegaan of in deze 114 dossiers een recent beschrijvend bodemonderzoek (BBO) beschikbaar is in het grondeninformatieregister en of hierin PFAS onderzocht is. Er kan niet nagegaan worden in welke dossiers een BBO in uitvoering is dat nog niet bezorgd is aan de OVAM. Vervolgens werd het resultaat/de stand van zaken van het beschrijvend bodemonderzoek opgezocht. De bevraging werd uitgevoerd d.d. 20/06/2023.

In onderstaande dossiers is een BBO beschikbaar in het grondeninformatieregister, met volgende stand van zaken:

- dossier 732: Het bodemonderzoek van de omgeving van het 3M terrein wordt gefaseerd aangepakt gelet op de omvang en de complexiteit van de verontreiniging. De tot hier toe uitgevoerde bodemonderzoeken hebben betrekking op de verontreiniging in het vaste deel van de aarde. De stand van zaken van het dossier kan geraadpleegd worden op de OVAM-website ([3M-dossier Zwijndrecht \(vlaanderen.be\)](https://3M-dossier.Zwijndrecht.vlaanderen.be)).
 - dossier 16007: In het ambtshalve uitgevoerde BBO van 07/10/2022 werd PFAS vastgesteld. In opdracht van de OVAM is een tweede BBO in opmaak waarin deze verontreiniging wordt afgeperkt.
 - dossier 95764: In het kader van het opstellen van het BBO van 26/04/2022 werd beperkt en indicatief onderzoek naar PFAS uitgevoerd. Hierbij werd een verontreiniging met PFAS in het vaste deel van de aarde vastgesteld. Er dient een BBO voor PFAS te worden opgesteld door de onderzoeksplichtige.
 - dossier 96401: De OVAM heeft op 14/06/2023 aanvullingen gevraagd op het BBO van 27/04/2023. Er dient een gewijzigd BBO te worden ingediend.
 - dossier 96661: De OVAM heeft op 19/06/2023 geoordeeld dat het BBO van 09/06/2023 niet conform de standaardprocedure werd uitgevoerd. Er dient een gewijzigd BBO te worden ingediend.
2. In bovengenoemde dossiers is enkel een bodemsaneringsproject in uitvoering in dossier 732: Voor het fabrieksterrein is een BSP in uitvoering. Voor het deel van het 3M terrein waar op korte termijn een nieuwe waterzuiveringsinstallatie zal worden gebouwd werd op 12/12/2022 een gefaseerd bodemsaneringsproject bij de OVAM ingediend. De stand van zaken van het dossier kan geraadpleegd worden op de OVAM-website ([3M-dossier Zwijndrecht \(vlaanderen.be\)](https://3M-dossier.Zwijndrecht.vlaanderen.be))
 3. Het Departement Zorg beschouwt louter een bloedonderzoek (zonder meting van effectmerkers of afname van vragenlijsten) niet als een gezondheidsonderzoek. Het Departement Zorg is van oordeel dat een regionaal georganiseerd bloedonderzoek enkel een meerwaarde heeft als het gebeurt in het kader van een weloverwogen en wetenschappelijk correct opgezet medisch milieukundig humaan biomonitoringsonderzoek, waarbij merkers van blootstelling (stof in de mens) en effect

(effect in de mens) worden gekoppeld aan gedetailleerde milieumetingen en/of langdurige opvolging van gezondheidseffecten. Om te bepalen of een regionaal georganiseerd bloedonderzoek naar PFAS bij buurtbewoners van sites waar PFAS in de omgeving aanwezig is, wenselijk is, maakt men best een aantal overwegingen volgens 4 doelen: het zorginhoudelijk doel, het beleidsmatig doel, het maatschappelijk doel en het wetenschappelijk doel. Het Departement Zorg is van oordeel dat een regionaal georganiseerd bloedonderzoek naar PFAS bij buurtbewoners van bijvoorbeeld brandweersites geen meerwaarde heeft en raadt dit dus af. De inzichten die verzameld worden in de omgeving rond 3M in Zwijndrecht worden namelijk toegepast in blootstellingsgerichte adviezen naar andere sites waar PFAS aanwezig is in Vlaanderen.

Ten gevolge van de vastgestelde PFAS-vervuiling in het milieu werden er 4 onderzoeken opgestart voor de omwonenden, allen in de regio rond de 3M-fabriek in Zwijndrecht:

- 1) PFAS-bloedonderzoek 2021 binnen een straal van 3km rond 3M (in opdracht van het Departement Zorg) – publieke bekendmaking van de resultaten op 26 oktober 2021. Binnen dit onderzoek werd er naast PFAS in bloed ook een vragenlijst afgenomen die peilt naar blootstellingsbronnen (geen gezondheid). Meer info: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-bloedonderzoek-5-km-rond-3m/pfas-bloedonderzoek-2021>
 - 2) Jongerenstudie HBM-Omgeving 3M binnen een straal van 5km rond 3M (in opdracht van het Departement Omgeving) – publieke bekendmaking van de resultaten op 24 april 2023. Binnen dit onderzoek werden naast PFAS in bloed ook vragenlijsten afgenomen die peilen naar blootstellingsbronnen en gezondheidseffecten en werden er gezondheidsmerkers gemeten in bloed en urine. Meer info: <https://www.hbm-pfas.be/>
 - 3) Grootschalig bloedonderzoek PFAS binnen een straal van 5km rond 3M (in opdracht van het Departement Zorg) – eerste bloedafnames zijn gestart op 22 mei 2023. Binnen dit onderzoek wordt naast PFAS in bloed ook een vragenlijst afgenomen die peilt naar blootstellingsbronnen en gezondheidseffecten. Meer info: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-bloedonderzoek-5-km-rond-3m>
 - 4) Onderzoek naar kankerincidenties in Zwijndrecht (2021) en in de regio rond 3M (2022). Meer info: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/zwijndrecht/pfas-en-kanker>
4. Zoals in het antwoord bij vraag 3 vermeld staat, is het Departement Zorg van oordeel dat een regionaal georganiseerd bloedonderzoek enkel een meerwaarde heeft als het gebeurt in het kader van een weloverwogen en wetenschappelijk correct opgezet medisch milieukundig humaan biomonitoringsonderzoek, waarbij merkers van blootstelling (stof in de mens) en effect (effect in de mens) worden gekoppeld aan gedetailleerde milieumetingen en/of langdurige opvolging van gezondheidseffecten.

De onderzoeken die werden opgestart door het Departement Zorg of Departement Omgeving staan bij antwoord 3 opgelijst. De resultaten van de eerste 2 vermelde onderzoeken kunnen via de website-linken teruggevonden worden.

Daarnaast heeft het Departement Zorg weet van een aantal lokale initiatieven waarbij bloedafnames worden aangeboden aan omwonenden van sites waar PFAS in de omgeving aanwezig is. Het gaat om:

- a) Bloedonderzoek bij omwonenden van het bedrijf Tenneco Automotive Europe in Sint-Truiden. Het gaat hier om een steekproef bij 9 deelnemers. Het Departement Zorg heeft op 14/02/2022 advies verleend over de interpretatie van de resultaten aan het stadsbestuur van Sint-Truiden. Vermits er slechts 9 deelnemers waren, heeft het Departement Zorg benadrukt dat er voorzichtig moet worden omgesprongen met de cijfers en het trekken van conclusies. Omwille van privacy-redenen kan geen minimum, maximum, gemiddelde en mediaan meegegeven worden. Wat PFOS betreft, kunnen we wel meegeven dat geen enkele persoon een resultaat boven de HBM-II waarde had. In het PFAS-bloedonderzoek 2021 in een

straal van 3 km rond 3M hadden maar liefst 60% van de deelnemers waarden boven de HBM-II. Het Departement Zorg heeft het stadsbestuur geadviseerd om de PFAS-bloedanalyses in Sint-Truiden niet uit te breiden omdat het weinig zinvol is omwille van volgende redenen:

- i. De meting van PFAS in bloed zegt enkel in welke mate iemand in contact is gekomen met PFAS. Het gaat hierbij zowel om recente blootstelling als om blootstelling uit het verleden. De meting van PFAS in bloed geeft geen bron van PFAS aan.
 - ii. Op basis van de concentratie van PFAS in bloed bij een individu, kan men geen individuele blootstellingsbeperkende adviezen geven, m.a.w. de concentratie op zich geeft geen bron aan.
 - iii. Men kan op basis van de concentratie van PFAS in bloed voor een individu NIET voorspellen dat er zich in de toekomst gezondheidsproblemen zullen ontwikkelen als gevolg van de PFAS blootstelling. De PFAS-concentraties zijn namelijk maar 1 onderdeel van een geheel aan risicofactoren (zoals ook roken, alcohol, ongezonde voeding, weinig beweging, erfelijke aanleg) voor gezondheidseffecten.
 - iv. Er is geen behandeling mogelijk om PFAS uit het lichaam te verwijderen, m.a.w. er is geen klinisch handelingsperspectief. Enkel door de blootstelling zoveel mogelijk te beperken, zal de hoeveelheid PFAS in het lichaam langzaam afnemen.
- b) Bloedonderzoek bij omwonenden van de PLOT brandweerschool in Genk, een initiatief van PvdA en Geneeskunde voor het Volk. Het Departement Zorg heeft op 8/06/2023 advies verleend aan het stadsbestuur van Genk rond de uitvoering van een regionaal georganiseerd bloedonderzoek PFAS bij deze omwonenden en op 21/06/2023 advies verleend aan het stadsbestuur rond de interpretatie van de resultaten. Het Departement Zorg heeft de resultaten niet ontvangen, enkel besproken met Geneeskunde voor het Volk. Vermits er slechts 29 deelnemers waren, heeft het Departement Zorg benadrukt dat er voorzichtig moet worden omgesprongen met de cijfers en het trekken van conclusies. Wat PFOS betreft, kunnen we wel meegeven dat 25 % van de deelnemers een resultaat boven de HBM-II waarde had. In het PFAS-bloedonderzoek 2021 in een straal van 3 km rond 3M hadden maar liefst 60% van de deelnemers waarden boven de HBM-II. Het Departement Zorg heeft zowel Geneeskunde voor het Volk als het stadsbestuur geadviseerd om de PFAS-bloedanalyses in Genk niet uit te breiden omdat het weinig zinvol is.
- c) Bloedonderzoeken bij omwonenden van een aantal sites, een initiatief van Climaxi vzw, Leefbaar Kortemark, Zaubeeek Gezond en Wij Raversijde:
- i. Bloedonderzoeken bij omwonenden van de stortplaats Silvamo in Kortemark op 22/06/2023. Het Departement Zorg is niet op de hoogte van de resultaten.
 - ii. Bloedonderzoeken bij omwonenden van de stortplaats Meirstraat in Kruisem op 22/06/2023. Het Departement Zorg is niet op de hoogte van de resultaten.
 - iii. Bloedonderzoeken bij omwonenden van Indaver in Stabroek op 28/06/2023.
 - iv. Bloedonderzoeken bij omwonenden van de luchthaven in Oostende op 6/07/2023.
 - v. Bloedonderzoeken bij omwonenden van de site Molenbeek in Ronse worden nog gepland.